

Bilim Akademisi'nin İfade ve Bilim Özgürlüğü Konusunda Açıklaması Şubat 2018

Bilim Akademisi, ülkemizde bilim özgürlüğü ve onun asgari koşulu olan ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların giderek artmasından duyduğu kaygıyı bir kez daha kamuoyu ile paylaşmayı zorunlu görmektedir. Üzülerek tespit etmeliyiz ki daha önce yaptığımız açıklamalarda¹ dile getirilen ifade özgürlüğüne ilişkin sorunlar süregelmektedir. Kayda değer iyileşmelerin olmaması; tersine olumsuz uygulamaların artışı sorunu sistematik hale getirmiştir.

Bilim Akademisi olarak, halihazırda içinde bulunduğumuz olağanüstü hâl döneminde de geçerli olan hukuksal durumu bir kez daha hatırlatmakta fayda görmekteyiz.

- Anayasa m. 26 uyarınca “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir*”. Anayasa m. 15, f. 2 uyarınca bu özgürlük, olağanüstü dönemlerde dahi ölçülülük ilkesi ve uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerle aykırı tedbirlerle kısıtlanamayacak özgürlüklerdendir.
- Anayasa Mahkemesi'nin ifadeleri ile: “[...] *demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünün sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen ifadeler için değil, Devletin veya toplumun bir bölümünü eleştiren, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden ifadeler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur. Çünkü bunlar, demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir*”.²
- Yine Anayasa Mahkemesi'ne göre: “*Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında da belirttiği gibi, hükümetler kullandıkları kamu gücünden dolayı kendilerine yöneltmiş en ağır eleştirileri bile hoşgörü ile karşılamak zorundadır. Sağlıklı bir demokrasi, bir hükümetin yalnızca yasama organı veya yargı organları tarafından denetlenmesini değil aynı zamanda sivil toplum örgütleri, medya ve basın veya siyasi partiler gibi siyasal alanda yer alan diğer aktörlerce de denetlenmesini gerektirir*”.³

¹ Bilim Akademisi'nin ifade ve bilim özgürlüğü hakkında [Ocak 2016](#) ve [Nisan 2016](#) Duyuruları ve 2017 [Akademik Özgürlükler Raporu](#).

² AYM Bireysel Başvuru, No. 2014/12151, Karar Tarihi: 4.6.2015, RG 1.7.2015, sy. 29403, N. 52.

³ AYM Bireysel Başvuru, No. 2014/12151, Karar Tarihi: 4.6.2015, RG 1.7.2015, sy. 29403, N. 66.

Avrupa Birliđi'ne tam üyelik başvurusu halen devam eden Türkiye Cumhuriyeti'nin 2016 İlerleme Raporunda řu ifadeler kullanılmaktadır: "Türkiye'nin ifade, basın ve internet özgürlüğü alanında ciddi gerileme devam etmiştir ve bu durum endişelerin artmasına yol açmıştır. Geçen yılki tavsiyeler dikkate alınmamış olduğundan, söz konusu tavsiyeler hâlâ geçerlidir. Mevzuat ve uygulama AİHM içtihadıyla uyumlu değildir. İfade özgürlüğü ciddi baskı ile karşı karşıya kalmıştır. Gazeteciler, yazarlar veya sosyal medya kullanıcıları aleyhinde yeni açılan veya devam etmekte olan davalar, çok sayıda medya kuruluşunun akreditasyonlarına son verilmesi, kapatılması veya bu kuruluşlara kayyum atanması gibi gelişmeler ciddi endişe kaynağıdır. Başta ulusal güvenlik ve terörle mücadeleye ilişkin hükümler olmak üzere, mevzuatın seçerek ve keyfî olarak uygulanması ifade özgürlüğü üzerinde olumsuz bir etki oluşturmaktadır. İnternet Kanunu ve genel yasal çerçeve, yürütmenin, içeriği, aşırı geniş kapsamlı gerekçeler temelinde ve mahkeme izni olmaksızın engellemesine imkân vermeye devam etmektedir."⁴ Henüz yayınlanmamış 2017 AB İlerleme Raporu'ndaki değerlendirmelerin çok daha vahim olması beklenebilir. Hükümetin güncel politikalarını eleştiren herhangi bir görüşün ifade edilmesi artık teröre destek suçlaması ile karşılaşmakta, ilgililerin gözaltına alınmasına ve görevden uzaklaştırılmasına yetmektedir. Öğretim üyelerinin haksız biçimde ve siyasal görüşleri nedeniyle görevden uzaklaştırıldığına ilişkin iddiaların bugüne değin etkili bir inceleme ve değerlendirme sürecine konu olmaması ayrıca ciddi bir sorundur.

İfade özgürlüğünün bu kadar yoğun baskı altında olduğu bir ortamda bilim özgürlüğünden bahsedilebilir mi? Bilim Akademisi'nin önceki duyurularında ısrarla altını çizdiği gibi, ifade özgürlüğü bilim özgürlüğünün temelidir; özgürlükçü ve çoğulcu bir toplumun yapıtaşını oluşturur. Bu yapıtaşı, akademik görüşlerin ve bilginin serbestçe oluşması ve öğretilmesi, akademik yayın ve kamuoyuyla paylaşımlar aracılığıyla yayılması bakımından her bilim dalı için vazgeçilmezdir. Demokratik bir toplumla bağdaşmayacak, ölçüsüz ya da hakların özüne dokunacak biçimde onları kısıtlayan uygulamaların Anayasa ve başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi olmak üzere tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere aykırı olduğunu hatırlatmak sorumluluğumuzdur.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Bilim Akademisi Yönetim Kurulu
13 Şubat 2018

⁴ https://www.ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf, s. 25.